

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Taalbenadering en taalhouding in werk van Jacob Israël de Haan: zuiverheid, gekunsteldheid, dubbelzinnigheid, expressiviteit

Nederveen-Barendregt, T.

Citation

Nederveen-Barendregt, T. (2023, April 4). *Taalbenadering en taalhouding in werk van Jacob Israël de Haan: zuiverheid, gekunsteldheid, dubbelzinnigheid, expressiviteit*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3590169>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3590169>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Bibliografie

- Aerts, Remieg. "Met ironie valt niet te schertsen. Bij wijze van inleiding.", *Groniek: Gronings historisch tijdschrift*, nr. 100, *Ernst & Ironie*, pp. 13-20.
<https://ugp.rug.nl/groniek/article/view/16267>, geraadpleegd op 1 december 2021.
- Agamben, Giorgio. *Homo Sacer, De soevereine macht en het naakte leven*. Vertaald door Ineke van der Burg. Amsterdam: Uitgeverij Boom/Parresia, 2011.
- Alphen, Ernst van, *Op poëtische wijze: Handleiding voor het lezen van poëzie*. Bussum: Coutinho, 1996.
- Alphen, Ernst van, *Bij wijze van lezen: Verleiding en verzet van Willem Brakmans lezer*. Muiderberg: Coutinho, 1988.
- Anbeek, Ton. *De naturalistische roman in Nederland, Synthese, stromingen en aspecten*. Amsterdam: b.v. Uitgeverij De Arbeiderspers en Wetenschappelijke Uitgeverij b.v., 1982.
- Andriessen, J.H.J. *De andere waarheid. Een andere visie op het ontstaan van de Eerste Wereldoorlog 1914-1918*. Soesterberg: Uitgeverij Aspekt B.V., 2007.
- Anten, Hans. "Douwe Fokkema & Elrud Ibsch *Het Modernisme in de Europese Letterkunde, Synthese stromingen en aspecten*". Amsterdam: Arbeiderspers, 1984.
https://hansanten.nl/doc/pdf/Fokkema_en_Ibsch_Het_modernisme_in_de_Europese_letterkunde_1985.pdf, geraadpleegd op 27 november 2021.
- Bal, Mieke. *Narratology: Introduction to the Theory of Narrative*. 4th edition. Toronto: University of Toronto Press, 2017.
- Barthes, Roland. *The Rustle of Language*. Translated by Richard Howard. Farrar, Straus and Giroux, Inc., 1986.
- Baudelaire, Charles. *Les Fleurs du mal*. Paris: Libro, nr. 48, 2006.
- Baudelaire, Charles. *Le Spleen de Paris*. Édition de la Seine, 2005.
- Baudelaire, Charles. *Les Paradis Artificiels. Opium et Haschisch*. Paris: Poulet-Malassis et De Broise, 1960.
<https://www.bing.com/search?q=les+paradis+artificiels+baudelaire&cvid=b59f40b7124e42f68e3531b03b85acda&aqs=edge.2.69157j0l8.9375j0j1&pglt=43&FORM=ANNTA1&PC=ACTS>, geraadpleegd op 21 december 2021.
- Baudelaire, Charles. *The Painter of Modern Life and other essays*, translated and edited by Jonathan Mayne, Phaidon Press Ltd., 1995.
- Bel, Jacqueline. *Bloed en rozen. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1900-1945*. 3de herziene ed., Amsterdam: Prometheus, 2018.
https://www.dbnl.org/tekst/bel_002bloeo2_01/colofon.php, geraadpleegd op 1 september 2022.
- Benjamin, Walter. "Über Sprache überhaupt und über die Sprache der Menschen" *Gesammelte Schriften*. 1916. Band II.I, pp. 140-157. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 1977.
- Benjamin, Walter. "Over taal in het algemeen en over de taal van de mens". *Maar een storm waait uit het paradijs. Filosofische essays over taal en geschiedenis*. Vertaling Ineke van der Burg en Mark Wildschut. Nijmegen: uitgeverij Sun, 1996.

Bibliografie

- Benjamin, Walter. *The Writer of Modern Life*. Walter Benjamin, ed. Michael W. Jennings, vertaling door Howard Eiland, Edmund Jephcott, Rodney Livingston, Harry Zohn. The Belknap Press of Harvard University Press, 2006.
- Berger, John and Sven Blomberg, Chris Fox, Michael Dibb, Richard Hollis. *Ways of Seeing*. London: The British Broadcasting Corporation and Penguin Books, 1972.
- Bradbury, Malcolm, and James McFarlane. *Modernism 1890-1930*. Harmondsworth: Penguin Books Ltd., 1976.
- Bréal, Michel. *Essai de Sémantique (Science des Significations)*. Librairie Hachette Et Cie, 1897.
<https://archive.org/details/essaisemantiquobruoft>, geraadpleegd op 20 mei 2020.
- Broekman, Jan. "On the Origins of Legal Semiotics". *Law at the End of the Day*. 2012.
lbackerblog.blogspot.com/2012/06/jan-broekman-on-origins-of-legal.html, geraadpleegd op 24 maart 2020.
- Bruggen, Carry van. *Vaderlandsliefde, menschenliefde en opvoeding. Baarn: Hollandia*, 1916.
https://www.dbnl.org/tekst/brug004vade01_01/brug004vade01_01_0001.php, geraadpleegd op 4 december 2020.
- Buuren, Maarten van. "Estheticisme. Aanzet tot een definitie van de 'fin-de-siècle-literatuur'", *Forum der Letteren*. Jaargang 1982.
https://www.dbnl.org/tekst/_for004198201_01/_for004198201_01_0008.php, geraadpleegd op 29 september 2021.
- Cachin, Françoise. *Manet, j'ai fait ce que j'ai vu*. Paris: Gallimard, 1994.
- Cuddon, J.A. "Romantic irony". *A Dictionary of Literary Terms and Literary Theory*. 2013, p. 620.
<https://archive.org/details/j.a.cuddon.adictionaryofliterarytermsandliterarytheory2013>, geraadpleegd op 21 december 2021.
- Culler, Jonathan D. *The Theory of the Lyric*. Harvard University Press, 2017.
- Deleuze, Gilles. "Bégaya-t-il", *Critique et clinique*. Parijs: Les Editions de Minuit, (1993) 2002, pp. 135-143. Nederlandse vertaling door Piet Joostens (en Jeroen Mettes), *Yang*, nr. 1, april 2006, p. 17-24.
- Delvigne, Rob, en Leo Ross. *Brieven van en aan Jacob Israël de Haan 1899-1908. Academisch proefschrift*. Vrije Universiteit, 1994.
www.dbnl.org/tekst/haan008brrie02_01/haan008brrie02_01.pdf, geraadpleegd op 10 april 2020.
- Delvigne, Rob. "In een Engelse gevangenis. Jacob Israël de Haan en de kring rond Oscar Wilde". *De Parelvisser*, jaargang 16, 2011, nr. 2, pp. 17-27.
https://www.dbnl.org/tekst/_par009201101_01/_par009201101_01_0009.php, geraadpleegd op 15 februari 2021.
- Driel, Hans van, en Wim Staat. "De Semiotiek van Charles Sanders Peirce. Een inleiding" in *Versus, tijdschrift voor film en opvoeringskunsten*, Nr. 2: Kleur en beweging – C.S. Peirce – Brits melodrama, 1987, pp. 51-69.
<https://ugp.rug.nl/versus/article/view/30694/27994>, geraadpleegd op 24 april 2020.
- Driessen, Hans. "Jacob Israël de Haan en de Russische politieke gevangenen". *Rusland in Nederlandse ogen: een bundel opstellen*. Van Oorschot, 1986.

- Dijk, T.A. van. "Semiotiek en literatuur" in *Raster*. Jaargang 4 (1970-1971), pp. 200-222.
www.dbnl.org/tekst/_rasoo1197001_01/_rasoo1197001_01_0021.php, geraadpleegd op 25-05-2020.
- Eeden, Frederik van. *Redekunstige grondslag van verstandhouding*. Spectrum, 1975.
- Faber, Sjoerd. "De Haan als rechtskundige" in "Een vriend komt thuis. Jacob Israël de Haan- nummer", speciale uitgave van *Uitgelezen Boeken, Katern voor boekverkopers en boekenverkopers*, pp. 24-29.
- Figes, Orlando. *Tragedie van een volk, de Russische Revolutie 1891 – 1924*. Vertaald door Toon Dohmen. Amsterdam: Uitgeverij: Nieuw Amsterdam., 2017.
- Fokkema, Douwe & Elrud Ibsch. *Het Modernisme in de Europese Letterkunde, Synthese stromingen en aspecten*. Amsterdam, De Arbeiderspers, 1984.
- Fontijn, Jan. *Onrust: Het leven van Jacob Israël de Haan, 1881-1924*. De Bezige Bij, 2015. Foucault, Michel, et al. *De moed tot waarheid: Het bestuur van zichzelf en de anderen II. Colleges aan het Collège de France (1983-1984)*. Boom, 2014.
- Giebels, Ludy. "Haan, Jakob (Jacob) Israël de (1881-1924)". *Biografisch Woordenboek van Nederland 2*. Den Haag, 1985.
resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn2/haanji, geraadpleegd op 24 maart 2020.
- Giebels, Ludy. "Verdwaald in Palestina" in "Een vriend komt thuis. Jacob Israël de Haan- nummer", speciale uitgave van *Uitgelezen Boeken, Katern voor boekverkopers en boekenverkopers*, Jaargang 13, nr. 2, 17 september 2009, pp. 36-42.
- Giebels, Ludy. "Gemengde Gevoelens. Laat verweer". *De Revisor*, Jaargang 9, 1982, pp. 72- 80.
www.dbnl.org/tekst/_revo02198201_01/_revo02198201_01_0091.php., geraadpleegd 24 maart 2020.
- Ginneken, Jac. van. "De rompstanden". *De Nieuwe Taalgids*. Jaargang 7, 1913, pp. 1-15.
https://www.dbnl.org/tekst/_taaoo8191301_01/_taaoo8191301_01_0001.php, geraadpleegd op 16 mei 2020.
- Goedegebuure, Jaap. *Decadentie en literatuur*. Amsterdam: Uitgeverij De Arbeiderspers, 1987.
- Goossens, Johan. "Sam en Joop, of de kuise uranist", "Een vriend komt thuis. Jacob Israël de Haan-nummer", speciale uitgave van *Uitgelezen Boeken, Katern voor boekverkopers en boekenverkopers*, Jaargang 13, nr. 2, 17 september 2009, pp. 13-18.
- Haan, Jacob Israël de. *Pathologieën De ondergangen van Johan van Vere de With*. Uitgeverij Servo, 4^e druk, 2003.
- Haan, Jacob Israël de. *Pijpelijntjes*. Het Spectrum, 1981.
- Haan, Jacob Israël de. *Rechtskundige signfica en hare toepassing op de begrippen: "aansprakelijk, verantwoordelijk, toerekeningsvatbaar"*. Versluys, 1916.
- Haan, Jacob Israël de. *Rechtskundige Significa*. Amsterdam: N.V. Johannes Muller, 1919.
<https://www.joodsebibliotheek.nl/auteur/GEo/Jacob-Israel-de-Haan/boek/g40/Rechtskundige-significa/1/>, geraadpleegd op 3 oktober 2020.
- Haan, Jacob Israël de. *In Russische Gevangen Haan, Jacob Israël de.issen*. Amsterdam: Uitgeverij: Wereldbibliotheek bv, 1986.
- Haan, Jacob Israël de. *Palestina*. Kampen: Uitgeverij Kok, 1999.
- Haan, Jacob Israël de. *Besliste Volzinnen*. Amsterdam: De Beuk / Stichting voor literaire publicaties, 1954.

- Haan, Jacob Israël de. *Nerveuze vertellingen*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker, 1983. Haan, Jacob Israël de. *Mijn belijdend lied: 31 gedichten*. Amsterdam: Louis Putman, 1999.
- Haan, Jacob Israël de. *Libertijnse Liederen*. Amsterdam: P.N. van Kampen & zoon, 1914.
- Haan, Jacob Israël de. *Liederen*. Amsterdam: P.N. van Kampen & zoon, 1917. Haan, Jacob Israël de. *Kwatrijnen*. Amsterdam: P.N. van Kampen en zoon, 1924.
https://www.dbnl.org/tekst/haanoo8kwato1_01/colofon.htm, geraadpleegd op 15 juni 2021.
- Haan, Jacob Israël de. "Feuilletons in het Algemeen Handelsblad 1919-1924." *Algemeen Handelsblad*. Amsterdam, 1919-1924.
https://www.dbnl.org/tekst/haanoo8feuiu1_01/, geraadpleegd op 15 juni 2021.
- Haan, Jacob Israël de. "Taal en rechtswetenschap". *De Beweging*, Jaargang 13, 1917.
https://dbnl.org/tekst/_bewoo1191701_01/_bewoo1191701_01_0077.php, geraadpleegd op 4 december 2020.
- Haan, Jacob Israël de. "Strafrechtelijke Significa". *De Beweging*. Jaargang 13, 1917.
https://www.dbnl.org/tekst/_bewoo1191701_01/_bewoo1191701_01_0082.php, geraadpleegd op 4 december 2020.
- Haan, Jacob Israël de. "Wezen en taak der rechtskundige significa", *De Gids*. Jaargang 80, 1916.
https://www.dbnl.org/tekst/_gidoo1191601_01/_gidoo1191601_01_0128.php, geraadpleegd op 9 oktober 2020.
- Haan, Jacob Israël de, en G.C.J.J. van den Bergh. *De taal zegt meer dan zij verantwoord kan. Een keuze uit de verspreide rechtskundig-signifische geschriften van Mr. Jacob Israël de Haan*. Nijmegen: Ars Aequi Libri, 1994.
- Haan, Jacob Israël de, en Carry van Bruggen. *Palestina*. Kok, 2000.
- Haan, Jacob Israël de, et al. *Open Brief aan P.L. Tak. De geschiedenis van de Pijpelijntjes-affaire*. Van der Velden, 1982.
- Haan, Jacob Israël de, en Gerrit Komrij. *Ik ben een jongen te Zaandam geweest: een bloemlezing samengesteld en ingeleid*. Bakker, 1982.
- Haan, Jacob Israël de, en A.L.B. Saalborn. *Brieven aan een jongen: een kleine correspondentie van Jacob Israël de Haan*. De Beuk, 1957.
- Haan, Jacob Israël de, en Wim. J. Simons. *In Russische gevangnissen*. Amsterdam: Wereldbibliotheek, 2^e druk, 1986.
- Handwerk, Gary. "Romantic Irony". *The Cambridge History of Literary Criticism*, 2000, pp. 203-225., doi: 10.1017/CHOL9780521300100.012.
- Hekma, Gert. "Geen 'gewoon sodemietersch snolletje'. Het zondige bed van Jacob Israël de Haan". www.docplayer.nl/39690677-Gert-hekma-geen-gewoon-sodemietersch-snolletje.html, geraadpleegd op 28 mei 2020.
- Hekma, Gert. "Hoe homoseksueel is De Haan?" in "Een vriend komt thuis. Jacob Israël de Haan-nummer", speciale uitgave van *Uitgelezen Boeken, Katern voor boekverkopers en boekenverkopers*, Jaargang 13, nr. 2, 17 september 2009, pp. 19-23.
- Hutcheon, Linda. *Irony's edge: the theory and politics of irony*. London and New York: Routledge, 1994.
- Huysmans, J.K. *Tegen de keer*. Vertaald door Jan Siebelink. Amsterdam: Polak & Van Gennep, 2004.

- Jakobson, Roman. "Linguistics and Poetics". *Style in Language*, ed. Thomas A. Sebeok, Cambridge, Mass.: MIT Press, 1960.
- King, Ross. *De omwenteling van Parijs: over de geboorte van het impressionisme*. Amsterdam: De Bezige Bij, 2006.
- Koker, David. *Brieven uit Jeruzalem*. Een bloemlezing uit de *Handelsbladfeuilletons*, 1941.
www.dbnl.org/tekst/_paroo9201101_01/_paroo9201101_01_0008.php#8, geraadpleegd op 26 maart 2020.
- Korsten, Frans-Willem. "Het poëtische en proto-traumatische in het verlies van een kind". *Van Constantijntje tot Tonio*, redactie Rick Honings, Olga van Marion, Tim Vergeer. Hilversum: Uitgeverij Verloren, 2018.
- Korsten, Frans-Willem. "Lyrical and Theatrical Apostrophe, from Performing Actor to Textual Self". *Lyric Address in Dutch Literature, 1250 – 1800*. Haven van der, Cornelis en Jürgen Peters. Amsterdam: University Press, 2018, pp. 179-193.
- Kropotkin, Prince. *The Terror of Russia. An Appeal to the British Nation*. London: Methuen & Co., 1909.
- Lakoff, George & Mark Johnson. *Metaphors We Live By*. The University of Chicago Press, 1980.
- Leijnse, E. "Jacob Israël de Haan. *Kritisch Literatuur Lexicon*, Jaargang 1998, nr. 69 (mai), pp. 1-27.
- Leijnse, E. "De heren in hun hofje". *Vooy's*, Jaargang 19, 2001-2002, pp. 246-47.
www.dbnl.org/tekst/_voo013200101_01/_voo013200101_01_0040.php, geraadpleegd op 18 juni 2020.
- Lieven, Dominic. *Oorlog & Revolutie: De ondergang van tsaristisch Rusland*. Houten- Antwerpen: Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum B.V., 2015.
- McLaverly-Robinson, Andy. "An A to Z of Theory. Walter Benjamin: Messianism and Revolution – Theses on History". *Ceasefire*. 2013.
<https://ceasefiremagazine.co.uk/walter-benjamin-messianism-revolution-theses-history/>, geraadpleegd op 18 december 2021.
- McMeekin, Sean. *De Russische Revolutie, een nieuwe geschiedenis*. Amsterdam: Uitgeverij: Nieuw Amsterdam, 2017.
- Mathijsen, Marita. "Inleiding: Jacob Israël de Haan. De Stichting en deze uitgave" in "Een vriend komt thuis. Jacob Israël de Haan-nummer", speciale uitgave van *Uitgelezen Boeken, Katern voor boekverkopers en boekenverkopers*, Jaargang 13, nr. 2, 17 september 2009, pp. 1 – 4.
- Mathijsen, Marita. "Jacob Israël de Haan tussen Tachtigers", "Een vriend komt thuis. Jacob Israël de Haan-nummer", speciale uitgave van *Uitgelezen Boeken, Katern voor boekverkopers en boekenverkopers*, Jaargang 13, nr. 2, 17 september 2009, pp. 5 – 12.
- Menting, Thijs. "In de ban van de uitzondering". *Tirade*, Jaargang 53 (nrs. 427-431), 2009.
https://www.dbnl.org/tekst/_tiroo1200901_01/_tiroo1200901_01_0098.php, geraadpleegd op 30 december 2021.
- Meijer, Jaap. *De Zoon van een GAZZEN Het leven van Jacob Israël de Haan: 1881-1924*. Polak & Van Gennep, 1967.
- Mukarovky, Jan. *Aesthetic Function, Norm and Value as Social Facts*. Vertaling door Mark E. Suino. University of Michigan, 1970.
https://monoskop.org/images/7/7a/Mukarovsky_Jan_Aesthetic_Function_Norm_and_Value_as_Social_Facts_1970.pdf, geraadpleegd op 22 juni 2022.

Bibliografie

- Noordergraaf, J. "Taal als gebrek. Bréal, Van Eeden en het misverstand". *Voortgang, Jaarboek voor de neerlandistiek*, Jaargang 24, 2006, pp. 205-216.
www.dbnl.org/tekst/_v00004200601_01/_v00004200601_01_0019.php, geraadpleegd op 15 mei 2020.
- Peirce, C.S. *The Essential Peirce. Selected Philosophical Writings*. Volume 1 (1867-1893), edited by Nathan Houser and Christian Kloesel. Indiana University Press, p. 132.
- Poel, Dieuwke E. van der. "Gedichten en liederen: *tweelingen of verre verwanten?*". *Voors*, Jaargang 27, 2009, pp. 6-14.
https://www.dbnl.org/tekst/_v00013200901_01/_v00013200901_01_0015.php, geraadpleegd op 27 december 2021.
- Quintilianus, *De opleiding tot redenaar*. Vertaald door Piet Gerbrandy. Groningen: Historische Uitgeverij, 2001.
- Rabinow, Paul. Edited. "Docile Bodies". *The Foucault Reader, An Introduction to Foucault's Thought*. London: Penguin Group, 1991.
- Rorty, Richard, et al. *Contingentie, Ironie & Solidariteit*. Vertaald door Kees Vuyk en Oscar van den Boogaard, Kampen: Uitgeverij Ten Have, 2007.
- Ross, Leo. "Meester De Haan gaat nooit verloren. Jacob Israël de Haan en de binnenkamer". *Biografie Bulletin*, Jaargang 10, 2000, pp. 127-132.
https://dbnl.org/tekst/_bio001200001_01/_bio001200001_01_0020.php, geraadpleegd 7 december 2021.
- Ross, Leo. "Inleiding bij een nerveuze vertelling" in tijdschrift *De Gids*, jaargang 139, 1976.
https://www.dbnl.org/tekst/_gid001197601_01/_gid001197601_01_0059.php, geraadpleegd op 20 januari 2021.
- Ross, Leo. "Jacob de Haan als decadent romanticus". In: *De Gids*, jaargang 137, 1974.
https://www.dbnl.org/tekst/_gid001197401_01/_gid001197401_01_0054.php, geraadpleegd op 25 maart 2021.
- Russell, B. *Geschiedenis van de Westerse Filosofie, vanuit de politieke en sociale omstandigheden van de Griekse Oudheid tot in de twintigste eeuw*. Vertaling Rob Limburg en Vivian Franken. Utrecht: Kosmos-Z&K Uitgevers B.V., 2000.
- Sartre, Jean-Paul. *De Woorden*. Vertaald door Pierre H. Dubois. Utrecht: Bijleveld, 1964.
- Saussure, Ferdinand, de. *Cours de Linguistique Générale*. Bally, Charles et Albert Sechehaye, 3e edition. Geneve: Arbre d'Or, 2005.
- Schmitt, Carl. *The Theory of the Partisan: A Commentary/Remark on the Concept of the Political*. Michigan State University Press, 2004.
- Schmitz, H. Walter en J. van Nieuwstadt. *De Br. Een reconstructie van de geschiedenis van 1892 tot 1926*. Van Gorkum, 1990.
- Sereni, Sabina. "Doelgerichte grilligheid. Een discours-theoretische lectruur van het werk van Charlotte Mutsaers." *Thesis/Dissertation ETD*, 2006.
docplayer.nl/15112037-Universite-de-liege-faculte-de-philosophie-et-lettres-doelgerichte-grilligheid-eeen-discourstheoretische-lectuur-van-het-werk-van-charlotte-mutsaers.html, geraadpleegd op 7 april 2020.

- Simons, Wim J. *Van het sombere leven. Een keuze uit het werk van tien Nederlandse prozaschrijvers*. Kruseman, 1976.
- Simons, Wim J. "Schrijven naar behoefte. Een nawoord bij *Pathologieën*", 1975.
https://www.dbnl.org/tekst/haanoo8gvano1_01/haanoo8gvano1_01_0021.php?q=herman%20bang#hl1, pp. 219-228, geraadpleegd op 26 februari 2021.
- Simons, Wim J. "Pijpelijntjes, de geschiedenis van een 'onzedelijk' boek", 1974, p. 242. https://dbnl.org/tekst/haanoo8pijpo1_01/haanoo8pijpo1_01_0025.php, geraadpleegd op 21 december 2021.
- Stalpaert, Christel. "De creatieve kracht in het falen van het woord en de taal: over stilte en gestotter en andere performatieve intensiteiten".
https://www.pieterdebuysser.com/images/download/performatieve_kracht_on_het_falen.pdf, geraadpleegd op 27 februari 2020.
- Taylor, Charles. *De Bronnen van het zelf. De ontstaansgeschiedenis van de modern identiteit*. Vertaald door Marjolijn Stoltenkamp, Rotterdam: Lemniscaat b.v., 2007.
- Verhoef, Jan. "Een voorloper van Amnesty International Jacob Israël de Haan. Mijn lied stikt in mijn hart", in "Wordt Vervolgd", *Berichten van Amnesty International*, maandblad, jaargang 20, nr. 3, maart 1987, p. 9.
- Vooys, C.G.N. "De psychologische beschouwing van de betekenisverandering". *De Nieuwe Taalgids*, Jaargang 1, 1907.
https://www.dbnl.org/tekst/_taaoo8190701_01/_taaoo8190701_01_0004.php, geraadpleegd op 13 oktober 20.
- Weir, David. *Decadence and the Making of Modernism*. Amherst: University of Massachusetts Press, 1995.
- Welby, Lady Victoria. *What is Meaning? Studies in the development of significance*. Macmillan & Co., 1903.
- Welby, Lady Victoria. *Significs and Language, The articulate form of our expressive and interpretative resources*. Macmillan & Co., 1911.
- Wilde, Oscar. *The Picture of Dorian Gray*. Hertfordshire: Wordsworth Editions, 1992.
- Zoest, Aart van. "Donner un sens plus pur aux mots de la tribu Stéphane Mallarmé, groot voorloper". *Bzzlletin*. Jaargang 25 (1995-1996), nr. 236/237, pp. 3-9.
https://www.dbnl.org/tekst/_bzzoo1199501_01/_bzzoo1199501_01_0118.php, geraadpleegd op 11 februari 2021.

BIJLAGEN

Liederen en gedicht van De Haan in de
hoofdtypekst en de “aanvullingen” in *In Russische
gevangenissen*

Het eerste lied is geschreven voor twee jongens die Russische volksdansen uitvoerden. De Haan schrijft: “Daarna zagen wij Russische volksdansen door twee jongens. Het volgende lied zij hun toegewijd” (48):⁶²

De zingende danser

Wie danst zo rank, zo rap, zo zacht van zede,
Met stap en stamp, buiging, handslag en kushand?
Een knaap, die mijn hart heeft verzoend met Rusland,
Die maat en muziek maakt van zijne leden.

Mijn open mond drinkt het zoet van de lucht,
Mijn oog verzadigt zich van zalig schoon
De muziek wiekt, gelijk een vogelvlucht,
Zo zacht van slag, en fluit zo vol van toon.

En hoor: hoe nu de muziek sneller gaat
En ziet, hoe nu de knaap zich rapper wendt
Allen tot luisteren en glimlach dwingt.

Hij zingt als zilver met gloeiend gelaat,
En is er schoner muziekinstrument
Dan de stem van een knaap, die dansend zingt?

62 Dit lied valt buiten de behandeling van de politieke gevangenen, maar is wel onderdeel van het gehele boek *In Russische gevangnissen*. Voor de volledigheid is dit lied toegevoegd. Het lied spreekt van de liefde van De Haan voor Rusland en voor kunst.

Lied voor Georges Dmitrenko (62-63)

'O, knaap in 't stijgen van uw vlucht gevangen
Als vogel en gekooïd in nauw verblijf,
Hoe langt naar vrijheid uw machtloos verlangen,
Hoe kwelt angst voor wat u wacht ziel en lijf.

En toen ik kwam (gij waart zolang alleen)
En toen mijn ogen in uw ogen blonken
Werden als gloeiend goud aan goud geklonken
Die macht noch man scheidt onze zielen één.

En hoeveel vreugd deed u mijn klein geschenk
Van zoete zomervruchten en geen dank
Heeft ooit meer dan uw lach mijn hart verheugd.

Mijn lied stikt in mijn hart als 'k aan u denk,
Muren des daags en 's nachts voor bed een plank,
Neergeslagen de vlucht van uwe jeugd.

Lied voor de politieke gevangenen (88-89)

AAN DE POLITIEKE GEVANGENEN IN RUSLAND

Hebben zij met ketenen u gebonden
Een rauwe last om polsen en om de enkel,
Geen zware stap zonder krenkend gerenkel
Geen moew man zonder hand en voeten met wonden.

Is dit het eind van al hun strijd en hopen?
Zo schone jeugd, zo klaar verstand gekooid,
Geknecht, gekrenkt van kracht en vreugd berooid,
Onder voeten van schenners neergelopen.

Dood is beter dan dit machteloos leven
Waarmee de beulen stoeien als in spel,
Gesel, trap, woedewoorden, donkre cel,
En niet eens zijn heugnis en hoop gebleven.

Heugenis: ach, krachtloos wordt hun verstand,
Dat het de dagen van hun strijd vergeet.
En hoop? Hun ogen staren uitgebrand,
Geen man buigt niet onder last van dit leed.

Het kerkhof bloeit naast de gevangenis,
De doden rusten onder zoden zacht,
Die stervend leven lijden dag en nacht:
Wanhoop, waanzin, bange verlangenis.

Want waanzin dwaalt, een glimlach om de mond,
Een schat van belofte in zijn matblauw oog.
Hij voert, wie voor zijne bekoring boog
Door de ijdele tuinen van zijn wereld rond.

De scorbut sluipt door hun ontbindend bloed,
En bleek-lachend loert de tuberculose,
Verwelkt hun wangen, dooft der ogen gloed,
Plukt stoute knapen af als witte rozen.

O, keur van knapen, van vrouwen en mannen,
Helden van Rusland in zijn bange strijd.
Die 't leven rekken door katorgatijd,
Worden naar 't bar Siberië verbannen.

Zij wilden Liefde en Leven: ach, de Dood
Lokt hen in droom en waakt met zijne lach,
Dood hier, daar Waanzin, wie nog kiezen mag,
Kiest het kort sterven boven lange nood.

Makkers: wat kunnen mijn zwakke handen,
Makkers: wat kan de stem van mijn droef lied?
Niet meer dan schreien om de barre schande
Die dag en nacht strafloos aan u geschiedt.

Straffeloos? Neen. Die bloedschuld eist zal 't wreken,
Met vaste wraak. Hij meet van elk de Tijd.
De Dag der dagen komt, die 't Volk bevrijdt,
Uw beulen slaat, uw kettingen zal breken.

Lied voor Paul Sacvarélidzé (96-97)

Waar 't land een tuin is en de zaalge brand
Der zomerzon schatten van oogst doet groeien
Waar beken blauw als blauwe hemel vloeien,
Sacvarélidzé: was uw Vaderland.

Gij streeft bloedend op de open barricaden,
Droom van vrijheid in uw zacht-donker oog
Ach: toen uw macht voor de overmacht zich boog
Met last van welk wreed lot werd gij beladen!

Verlaat uw land en uw lieve gezellen
Uw haters drijven u naar 't vlijmend Noord,
Trotse Makker: machtloos tegen hun kwellen.

Door ziekte en wanhoop wordt gij traag vermoord.
Hoeveel met u? Die wreedheid niet kan vellen
Slepen 't leven door Siberië voort.

Gedicht voor Joseph Minor (112-114)

Joseph Minor: kloek denker, kalme dader,
Hoe vond ik u, gekooïd, gekrenkt, geknecht
Aan waardloos werk hoe scheidt schandlijk onrecht
Een vrouw van haar man, kindren van hun vader.

Ik hield ontroerd uw handen in mijn handen,
Mijn hart verstond blik, en gebaar en taal,
Gij spraakt (en stil werd ieder op uw zaal)
Van der geknechten leed een wrede schande,

Dit was uw woord: 'Gij zijt nog vrij, mijn makker,
Uw sterke stem bindt een talrijk gehoor,
Spreek wat zij lijden, nacht en dagen door,
Roep het geweten van Europa wakker.

Frankrijk met zijn opstandig-sterk verleden,
Engeland met zijn trots gevoel van recht,
Laten ons hier in ketenen geknecht,
Onder voeten van ruw geweld vertreden.

In Orel, Pskov, in Tobolsk en Sarátov
Loeren de kerkers wreder dan een hel
Daar kwijnt gekweld, dof in zijn donkre cel
Wie tartend onrecht en hatende wraak trof

Wij slaven daags, die 's nachts op planken slapen,
Wreder dan straf dreigt ons hooploze ban,
Zij breken hier de kracht van ieder man,
Zij vernedren vrouwen, zij kwetsen knapen.

O, wees de stem van onze stem, gij makker
Die vrij de wegen van uw wensen meet,
Zinge luid uw lied ons hartbrekend leed,
Roepe uw lied Europa's geweten wakker.

Dit was uw woord. Mijn Daad? O, kon ik breken
Met mijn handen der muren barre ban.
Mijn hand is zwak. Mijn lied tart sterk. Ik kan
Met hatend woord uw bitter onrecht wreken.

De stem van uw stem moge ik zijn, uw klagen
Vinde in de maten van mijn lied gehoor.
Ik zweer: 'zij martlen machtlozen ál door,
Die recht vragen worden ter neer geslagen'.

Joseph Minor: ons scheiden zoveel landen,
Onrecht en streng verbod, en wacht en muur.
Vergeet mij niet: ik gedenk ieder uur
Uw liefde, uw trots en hun liefdloze schande.

Liederen van De Haan in de “aanvullingen” van *In Russische gevangenissen*:

De verbanning (129-131)

Hoe brandt Moskou zijn blauwe en gouden pracht
Onder de heemlen schoner goud en blauw
Dagen lang en zijn schitter mindert nauw
In helle scheemring van de zomernacht.

Maar wee, die pracht verdoofde toen ik daalde
Van angst en afschuw klam, diep in een hel:
Zwarte carcens, vochtige dompe cel
Waar dag tot schuwe schemering vervaalde.

Waar 't licht zich schaamt over de schouwe schande
Die beter in duister zijn doem voldingt,
Die Schoonheid schendt en Trots tot knechtschap dwingt,
De Jeugd keten aan voeten en aan handen.

Mij liefst van allen, Georges, gij, zó dapper,
Zo trouw, zo trots, in 't kloek-gewaagd bedrijf
Om vrijheid, maar gekooid vervalt uw lijf,
Dooft u oog, wordt uwe stoute weerstand slapper.

Ach: wat baat u vreugd om mijn komst bij 't leed,
Dat daarna weer gruwbaar u grijpt in 't hart?
Wat baat mijn zoet geschenk bij smaad en smart,
Die nacht en dag aan uw lief leven vreet?

Makker: wij scheidden. Uit uw wrede kerker
Steeg ik mijn weg naar zon en zomerlicht,
En keerde naar Holland: in rust noch plicht
Vergat ik u, stout strever, eerlijk werker.

Winter: mijn hart, nog niet geheeld van wonden
Slaat wreder wond in zijn wond dit bericht:
'Georges Dmitrenko werd rechtloos gericht
En naar het land der Yakoeten gezonden'.

Het land van de Yakoeten: hoort het allen,
Die, gelijk hij, zomer en jeugd genoot,
Daar sterft hij nacht en dag een trage dood
Tot wanhoop en verwarde waan vervallen.

Daar zomer? Niet van golvend goud en blauw
Bouwt zich een hemel, niet van streek tot streek
Draagt de aard zijn oogsten, weiflend wankt en bleek
De dag van ochtendgrauw tot avondgrauw.

En winter? Wee, de vloek van elke nacht
Spant met de vloek van elk volgenden saam.
Wat scheidt nacht van dag? Niet meer dan een naam.
Eén is hun woede en één hun strenge macht.

Ver van vader, ver van broeders en moeder,
Vervalt zijn geest, versluit zijn krachtig lijf,
In een leeg leven, zonder kloek bedrijf.
Buit voor de vlagen van elk woeste woeder.

Geen weg zou mij te wijd en te wreed wezen
Verbannen makker, om tot u te gaan.
Maar die u banden, sperren mij de baan
Daar zij 't aanschouwen van uw schande vrezén.

Vergeet mij niet: als in 't lichtbrekend Oost
Lentezon stijgt, staar ik naar uw streek,
Oostwaarts heen, Oostwaarts, waar uw zon thans bleek
De kale schraalten van uw toendra's troost.

En 's avonds als gij na de lege dag
Moedeloos-moe naar 't stervend Westen schouwt,
Denk dan aan mij, die ge eenmaal hebt vertrouwd,
Ik liet niet af, zolang ik zege zag.

En 's nachts: dit is het heil der vrije dromen,
Hen weert geen ban, geen stroom, geen bar gebied,
Die dagen scheiden, letten nachten niet
In schoner ban van dromen saam te komen.

En dit: geen macht zal mijn liedren beletten
Uw trots te loven: mijn lied smeekt mijn God,
Dat Hij zal wreken uw hartbrekend lot
Uw heersers neerslaan en hun wet verzetten.

En wat ons scheidt, één hoop heeft ons verbonden,
Breuk van uw ban en stoute wederkeer.
En keert gij nooit? Vaarwel, vaarwel, ik zweer
U trouw, mijn makker, in diepst leed gevonden.

Door de storm (131-132)

Wat drijft mijn boot?
Een wilde wind.
Wat drijft mijn hart?
Zijn nood.
O, God, geef, dat ik helpers vind
Te schutten voor een schouwen dood.
Voor barre ban, voor carcer zwart
Mijn maat, meer dan één maat bemind
O, knaap, in zoveel leed gevonden,
Verloren in nog wreder leed,
Hoe sloeg mijn hart tot rauwe wonden
Uw jammerkreet.
Nu voer ik ban en achterban.
Voor u tot trouwen strijd,
Ik zweer wat vriendschap keren kan
Dat uw hart het niet lijdt.
Geen weg te wijd, geen weer te wreed
Op 't land en over zee
Ik ga tot ieder, die uw leed
Weer voeren kan tot moeders kalmen vree.
Ik smEEK voor u gelijk ik nimmer deed
In eigen ramp of nood.
Meer dan mijn leed voel ik uw leed,
Uw leven is mijn leven en uw dood is mijne dood.
Dus drijft mijn boot
Een wilde wind.
Dus drijft mijn hart een wilde nood,
O, knaap, waar mijn angst helpers vindt
Te schutten u voor schouwen dood.
Maar wat kan vriendschap tegen macht
Die drijft u uit uw zoet gezin
Naar 't noorden, waar een wrede nacht
Ijzig land slaat en 't ijzig zwin.
Waar lente later dan in mijn land zoete zomer,

Bleek als een herfst met zijn schuw en schaars licht,
Vernederd kwijnt, waar gij gebannen dromer
Uw droom bedenkt, maar niet beschreit, niet zwicht.
Moet ik u, makker, in ellende laten
Die ik, dat zweer ik, toch niet onverdedigd liet?
Ik zocht voor u naar man en macht en bate,
Verbannen knaap, vinde ik ze niet:
Draag dan trots uw lot en wacht ongebogen
Het klaren dagen van de Nieuwe Tijd,
Het zoete wonder van uw dromende ogen
Bloeit schoner in zijn heerlijkheid.
Ik weet, geen wanhoop zal hun wonder doven,
Geen ban verbreekt uw trots,
Een hoop in onze harten en daarboven
Eén hemel Gods.
Meet niet de maten van de wegen, die ons scheiden,
Gij weet de macht van wat mijn hart aan uw hart verbindt,
O, knaap, verloren in zo bitter lijden,
Wie breekt een weg waarlangs mijn troost uw droefheid
vindt!

Door Londen (132-136)

O, Londen, uw weelde doet mijn lied wanhopig wenen,
Die mij vaak heeft verblijd.
Maar tot heugnis van vreugde is henen,
Nu mijn maat zó lijdt.

Hoe ligt mijn vrije vreugd met énen slag terneergeslagen,
Geraakt in 't minnend hart
Bij lange nacht, noch trage dagen
Vergeet ik zijn smart.

Ik vond hem in het nauw van muur en vaste wacht gedreven,
Bedreigd met wrede ban
Naar 't land vanwaar tot lust en leven
Nimmer keert één man.

Bedreigd toen en thans reeds verloren, zonder hoop verloren,
In wilde woestenij,
Waar maat noch moeder mag verhoren
Zijn machtloos geschrei.

Wat bond mijn hart aan zijn hart? Ik heb niet de macht
geweten,
Die makkers binden kan
Vóór mijn hart werd vaneengereten
Om zijn barre ban.

En toen: ik heb de maat van mijn machtloosheid gemeten,
Aan hun gemene macht.
Ik heb mijn ogen blind gekreten,
Mijn dag werd een nacht.

Verblind van smart, van haat, door hopeloze hoop gedreven
Tijg ik om hulp op tocht
En redde ik niet zijn teder leven,
Dat ik sterven mocht.

Eens had ik hier de keus van tucht en werk of teedre schande,
Toen heb ik schand gesmaad,
Die kiezen liet houdt thans in handen
Het lot van mijn maat.

En wreekt hij nu mijn keus, o, makker, aan uw schuldloos
leven,
Of wint hem mijn gebed?
Wat ik weigerde wil ik geven,
Als hij thans u redt.

Ik kom, een smekeling, tot hem, die eenmaal tot mij smeekte,
Biedend, wat hij toen vroeg.
Maar als hij smaadde en smalend wreekte,
En u wreder sloeg?

Hem is de macht, die 't leven maakt en breekt van duizend
maten,
Mij blijft niets dan gebed
Dat zijn woord u, van elk verlaten,
Van verbanning redt.

O, Londen, smekeling kom ik, die trots en tartend schouwer
Zo vaak uw straten mat.
En, kloek bedrijver, stout betrouwer,
Meer dan één winst had.

Hoe strekt uw weidse Strand stralend onder de avondhemel,
Waar 't laatste licht vergloort,
Hoe kleurig wendt het war gewemel
Der duizenden voort.

Ik dwaal der duizend één, maar van de duizenden
gescheiden
Door 't eigen vlijmend leed.
Geen wien het hart zulk hevig lijden
Om een vriend vervreet.

Kingsway, Piccadilly, Regent Street, elke keer ziet rijker
Uw pracht dan 't heengaat liet,
Maar droeve derver, mat bezwijker,
Zoek ik u pracht niet.

Iedere stap, die mijn moede voeten vallen laten
Tussen draf en getred
Brengt nader tot de man wiens bate
Wellicht Georges redt.

Maar ook, wiens haten hem kan treffen met feller verderven
Als ik niet mijn bede baat.
Wat kiest hij: leven of wreed sterven
Voor mijn kameraad.

Te vaster wordt mijn vrees, te wankeler wordt mijn
vertrouwen,
Eens heb ik hem gesmaad,
Doet nu zijn wrede wraak berouwen
Mijn zwak hart die daad?

En 'k wend mij, Londen, weer, en vlucht verloren in uw
menigt
Met pijn-vervreten hart.
Waar slaat het hart, dat heilzaam lenigt
Mijn koortsende smart?

Elk met zijn eigen haat, zijn hopen, zijn hartstochtelijk
woeden
Drijft tussen vreemden voort,
Geen bede van droeven of moeden
Die Londen verhoort.

Moeder, droever dan één, en armer dan uw allerarmen
Vlucht ik in 't laat gewoel.
En vlucht weer om rust en erbarmen
In uw parken koel.

O, nacht vind ik u daar en waar de vijver schoon en stil is
Uw lieve broeder Dood,
Gij voert wie mat van wens en wil is
Vrij van drift en nood.

Stil: ver verruist de stad, een storm van leven en van lijden
Een mateloze zee,
Gij, goede Broeders, lokt mij beiden
Tot veilige vree.

Gij lokt, maar laat ik hem, mijn makker, in het leed verloren, -
Wie hulp en baat dan biedt?
Mijn hart heeft zijn hart trouw gezworen,
Ik breek mijn trouw niet.

Eens had ik hier de keus van tucht en werk of teedre
schanden,
Nu tussen vrede en strijd.
Ik kies als toen, mijn hart en handen
Zijn mijn maat gewijd.

Ik wend mij, nacht, van uw bekoring tot de felle vlagen
Der stad in 't avondlicht,
Dood, van uw stil-geleide lagen
Keer ik tot mijn plicht.

Eens had ik hier de keus, nu blijft, zonder keus, niets dan
smeken
Tot hem, eens wreed versmaad,
Dat hij mijn smalen toch niet wreke
Op mijn liefste maat.

Ik ga, smekend voor hem, zó needrig als ik nimmer deed,
In eigen ramp of pijn
Meer dan mijn leed voel ik zijn leed,
In 't hart als venijn.

Vertrouwing (136-138)

Maat, ligt mijn lied door uw leed dan met stomheid geslagen,
Zing ik niet meer
Vreugd van mijn droom en drift van mijn dagen
In liederen luide of teer?

Lang hunkerde mijn hart naar de teer-trillende spanning,
Die 't lied vaak gaf,
Maar geen zang won ik sinds uwe verbanning
Naar een land als een graf.

Sterve mijn lied, wat is zang waard bij 't waanzinnig zwijgen
Van 't gruwbaar oord
Waar al uw hoop, uw haten en uw hijgen
In snik worden vermoord.

Zinge mijn lied nog slechts van uw hartenbrekend lijden,
Vermijde ik vreugd,
Tot vaste wraak u van 't juk zal bevrijden,
Dat breekt uw trotse jeugd.

Vriend: door mijn huis speelt van hoog tot laag een kleine
makker,
En zingt zijn lied,
Zijne vreugd roept tot een wild wenen wakker
Mijn dof-sluimrend verdriet.

Want als die knaap door het huis van uw zorgende moeder,
Door vaders veld
Speelde uwe jeugd met de jeugd van uw broeder,
Als gij stoutstrevens held.

Thans kan ik geen vreugd meer zien of uw hartbrekend lijden
Grijnst wild tot mij,
Manend mijn hart alle vreugden te mijden
Voor haar, wraak en geschrei.

Uw vrienden zijn mijn vrienden en uw wrede vijanden
Dreigt haat en smaad.
Lagen van mijn verstand, macht van mijn handen
Wijd ik aan uwe zaak.

Komt er wie om mijn hulp, hart en huis staan hem open
Noemt hij uw naam,
Makker is hij, die zijn hart en zijn hopen
Eens deelde met u saam.

Maat, lag mijn lied door uw leed dan met stomheid geslagen?
Zing ik thans weer,
Wat is mijn lied dan de klacht van uw klagen,
De wraak om uw wreed zeer?

Hier in mijn land luwt de lente en de winter geweken
Ruimt stad en veld,
Waar men u bant in baanloze landstreken
Moordt nog zijn wild geweld.

Toch: eenmaal toch breekt de ban van uw winter, uw luchten
Luwen zo zoet,
Bergen en dalen zien 't brekend ijs vluchten
Voor zachte zonnegloed.

Georges: buig niet uw trots hoofd voor geweld van hun
vlagen
Draag kloek en beid,
Thans nog de ban van de winter, dan dagen
Van een Nieuwe Tijd.

Eenmaal de wraak als een lente na winter zo zalig.
Hun hoon, hun haat
Wreken wij drijvend meer dan duizendmalig
Op wrede beul en maat.

Aan zijne Excellentie de Generaal Djoukovsky (139-140)

(Dat hij Georges Dmitrenko spare)
Ik kom, een smekeling, die nimmer smeekte
In eigen nood, gedreven door het leed
Van mijn makker, dat mijn hart zeer vervreet
Tot u, die streng zijn stout vergrijpen wreekte.

Nu weet ik goed: niets blijft ons meer dan smeken
Want tegen u valt machtloos elke macht
Gebroken zijn, die uw macht wilde breken,
Zij sterven traag in ballingschap en nacht.

Laat strijd en streng recht Georges in wrede nood
O, man, heersend over maatloze machten
Mocht de bee van een dichter u verzachten
En redde een knaap van ban en barre dood.

Ik kom tot u: wat is mijn macht? Het klagen
Van droever liedren dan ooit een dichter zong.
Uw macht? Die stoute strevers nederdwong
En bant waar ook de moedigsten versagen.

Gij, machtig man, wees voor mijn bede zwakker
Dan gij waart voor gewelddadende macht,
Verwoest geen schat van stout verstand en kracht,
Beton genade aan mijn verloren makker.

Want om de wil van zijn teedre jeugd
En om de wil van zijn krachtig verstand
Verban hem niet naar het gemeden land
Vanwaar geen man blij wederkeren heugt.

En om de wil van zijn van zijn bedroefde moeder
Die dag en nacht een hooploos keren beidt
Die schreide tot zij machtloos niet meer schreit
Wees niet een wreed wreker, maar zorgzaam hoeder.

En om de wil van mijn dof-snikkend lied,
En om de wil der schoonheid trouw gediend,
Gij machtig man, spaar mijn verbannen vriend,
Verwoest de pracht van dit rijk leven niet.

ACHTER EEN DICHTE DEUR (153)

Een jongen lacht achter een dichte deur,
En speelt zijn spel, nu verder dan dichtbij,
Zijn lach licht door mijn smart, ik voel mij vrij
Van verre wanhoop en fnuikend getreur.

Tot ik bezin. Weet ik niet meer, waarom.
Ik in dit huis een machtig man verwacht?
Omdat men Georges bande in barre nacht,
En ik genade vraag, daarom, daarom.

Gelijk de lach van die knaap was uw lach
Georges, mijn makker, en uw blijde jeugd
Was moeders trots en menig makkers vreugd.

Tot één uw bande en brak uw lied en lach,
Wie zal eens lied en lach van die knaap breken,
En hem als u bannen naar barre streken?

